

СУЧАСНІ ПОГЛЯДИ НА ОСВІТНЮ КОМПЕТЕНТНІСТЬ УЧИТЕЛІВ

У статті розглянуті різні підходи до визначення компетентності та її складових. Звертається увага на тлумачення вченими та науковцями поняття "компетентність". Висвітлюються погляди на компетентність з освітньої точки зору.

Ключові слова: компетентність, компетенція, освітня компетентність, професійна компетентність.

У сучасному світі зовсім переосмислюється значення професійної освіти. Якщо раніше вважалося, що вибраної освіти вистачить на все життя, то на сьогодні людина розуміє, що потрібно постійно займатися підвищенням кваліфікації, самоосвіти і навіть перекваліфікацією. Це пов'язане із підвищенням вимог до висококваліфікованих працівників на ринку праці.

Одним із головних завдань сучасної освіти є створення такої системи навчання і виховання, яка б забезпечувала освітні потреби кожної особистості відповідно до її нахилів, інтересів, можливостей. Для реалізації цього завдання необхідна зміна пріоритетів педагогічного мислення, встановлення інших суб'єктних стосунків у навчально-виховному процесі, де центральним є виховання загальнолюдських цінностей особистості, стимулювання її внутрішніх сил до саморозвитку. Саме такими пріоритетами виступає обізнаність самих педагогів. У зв'язку з цим потрібно переглянути погляди на компетентність та освітню компетентність загалом, щоб визначити найважливіші та найнеобхідніші їх складові.

Огляд сучасної педагогічної літератури свідчить, що дослідження з даного питання ведуться вченими у різних напрямках. Це відображено у роботах В. Бондаря, Н. Кузьміної, О. Локшиної, А. Маркової, О. Овчарук, О. Пометун, О. Савченко, І. Тараненко, Н. Уйсімбаєвої, А. Хуторського та інших.

Слід зазначити, що поняття "компетентність" (поінформованість, обізнаність, авторитетність) уведено в науковий обіг понад чверть століття.

У сучасному науково-педагогічному обігу цей термін вживається досить активно. Так під компетентністю розуміють:

- здатність до діяльності (С. Шишов);
- знання, досвід, освіту в певній галузі діяльності (К. Білова, О. Локшина);
- загальні здібності, які базуються на знаннях, досвіді, цінностях, що були отримані в процесі навчання (Г. Хараш) [1].

За І. Зимньою, компетентність – це інтелектуально і особистісно-обумовлена соціально-професійна життєдіяльність людини. Спираючись на теоретичні положення сучасної психології про людину, у своїх працях автор акцентує увагу на тому, що компетентність має вектор акмеологічного розвитку та є складовою професіоналізму [4].

А. Хуторський компетентності відносить до найвищого рівня змісту освіти, що відображаються в освітніх стандартах, та поділяються на такі основні групи:

- ціннісно-сміслова компетенція (засоби світоглядної орієнтації);
  - загальнокультурна (коло питань, з яким необхідно бути обізнаним);
  - навчально-пізнавальна,
  - інформаційна,
  - комунікативна,
  - соціально-трудова;
  - компетенція особистісного саморозвитку (основи для засвоєння саморозвитку) [11].
- } (знання і вміння у визначеній сфері)

Характеризуючи компетентності, Н. Уйсімбаєва наголошує на тому, що професійна компетентність вміщує теоретичну компетентність практика й практичну компетентність теоретика. Професійна компетентність визначається автором не лише базовими знаннями,

вміннями, а й ціннісними орієнтаціями, мотивами його діяльності, розумінням себе та навколишнього світу, сталими взаємостосунками з людьми, здатністю до розвитку свого творчого потенціалу [10].

На підставі вивчення поглядів науковців з досліджуваної проблеми, на нашу думку, компетентність – це сукупність теоретичних знань, практичних умінь, навичок, ставлень, досвіду, особистісних якостей, які забезпечують результативність педагогічної діяльності.

Мета роботи: проаналізувати різні погляди на освітню компетентність та її складові.

У державних документах – Національній доктрині розвитку освіти України в XXI столітті та Концепції загальної середньої освіти – визначаються основні цілі, пріоритети, умови, очікувані результати та інші найважливіші положення розвитку освіти в нашій країні [8].

Сучасна освіта розглядається як важливий чинник становлення і розвитку особистості, як невід'ємна частина соціокультурного середовища, в якому живе людина. Адже щоб стати повноцінним членом суспільства, їй необхідно, з одного боку, засвоїти його цінності, а з іншого – активно створювати для себе потрібні умови для входження в суспільство відповідно до своїх індивідуальних особливостей, світоглядних цінностей і особистої спрямованості, а без освіти це зробити неможливо.

Україна прагне наблизитися до загальноприйнятих стандартів соціальної й освітньої політики, бажає зробити так, як роблять у всьому світі, намагається зрівняти доступ до якісної освіти.

У зв'язку з цим, на наш погляд, виникає потреба у аналізі поняття "компетентність". Варто сказати, що не існує єдиного узгодженого визначення терміну та переліку компетентностей. Оскільки компетентності – це, насамперед, володіння людиною відповідною компетенцією, тобто особистісне ставлення до предмета своєї діяльності. Компетентність – сукупність знань і вмінь, необхідних для ефективної професійної діяльності: вміння аналізувати, передбачати наслідки професійної діяльності, використовувати інформацію.

Незважаючи на різні підходи до визначення компетентності, переважна більшість вчених визнає, що остання має розглядатися в якості основи, бази цілісного процесу формування педагогічної майстерності викладача.

У даний час існує багато спроб визначити поняття "компетентність" з освітньої точки зору. Так, наприклад, на нараді концептуальної групи проекту "Стандарт загальної освіти" сформульоване таке визначення поняття "компетентність": "Готовність використовувати засвоєні знання, навчальні вміння та навички, а також способи діяльності в житті для рішення практичних і теоретичних задач" [5, с.1].

В іншому документі під компетентністю мається на увазі " здатність до здійснення практичних діяльностей, що вимагають наявності понятійної системи, отже, розуміння, відповідного типу мислення, що дозволяє оперативно вирішувати проблеми та задачі, що виникають" [9, с. 37].

Варто відрізнити просто "компетентності" від "освітніх компетентностей". Освітні компетентності відносяться не до всіх видів діяльності, в яких бере участь людина, а тільки до тих, що включені до складу загальноосвітніх галузей. Такі компетентності відрізняються предметно-діяльнісною складовою загальної освіти та покликані забезпечувати комплексне досягнення її цілей. В даному випадку ми розглядаємо освітні компетентності.

Поняття "освітньої компетенції" за А. Хуторським розуміється як "сукупність смислових орієнтацій, знань, умінь, навичок і досвіду діяльності учня по відношенню до певного кола об'єктів реальної дійсності, необхідних для здійснення особистої і соціально-значущої продуктивної діяльності" [6]. В зв'язку з цим, освітні компетенції диференціюються автором по тих самих рівнях, що і зміст освіти.

Ми вважаємо, що освітня компетентність – це сукупність знанневих орієнтацій, знань, умінь, навичок та досвіду діяльності стосовно певного кола об'єктів реальної дійсності, які є

обов'язковими для продуктивної діяльності. Освітня компетенція як рівень розвитку педагога пов'язана з якісним опануванням зміни освіти.

Відтак, освітня компетентність – це особистісна якість, що вже склалася і відноситься до особистості.

У порівнянні з іншими результатами освіти компетентність – це інтегрований результат освіти, який:

- на відміну від навичок є усвідомленим;
- на відміну від уміння є здатним до перенесення, удосконалюється не шляхом автоматизації та перетворення на навичку, а шляхом інтеграції з іншими компетентностями;
- на відміну від знання існує у формі діяльності, а не інформації про неї.

Таким чином, обидва ці поняття відображають цілісність та інтегративну сутність результату навчання на будь-якому аспекті. Учені вважають, що компетентність – це результат освіти, який виражається в готовності суб'єкта ефективно організовувати внутрішні та зовнішні ресурси для досягнення поставленої мети.

Освітня компетентність передбачає усвідомлення особистістю своїх потягів до діяльності – потреб та інтересів, прагнень і ціннісних орієнтацій, мотивів діяльності, уявлень про свої соціальні ролі; самооцінку особистісних властивостей та якостей як спеціаліста – професійних знань, умінь і навичок, професійно-важливих якостей, регулювання власного становлення. Тому результатом сформованості компетентності є готовність до інноваційної діяльності, розвинений індивідуальний стиль діяльності та досконалий рівень розвитку педагогічної культури.

На основі аналізу літературних джерел можна зробити висновок, що визначення поняття "компетентність" не є однозначним, різні автори по-різному підходять до його тлумачення. Але ми зупиняємось на тому, що компетентності є своєрідними комплексами знань, умінь і ставлень, що набуваються в навчанні й дозволяють людині розуміти, тобто ідентифікувати та оцінювати в різних контекстах, проблеми, що є характерними для різних сфер діяльності. Зазначимо, що дана проблема не вичерпується результатами нашого дослідження і потребує подальшої розробки.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Андреева В., Григораш В. Настільна книга педагога / В.Андреева, В. Григора. – Харків : ТОВ. "Видавнична група "Основа", 2006. – 352 с.
2. Білова К. Компетентнісна педагогіка / К.Білова // Директор школи. – 2005. – №37. – С. 11-12.
3. Громовий В. Хочеш бути глобальним педагогом, будь ним! / В.Громовий // Директор школи. – 2005. – №37. – С. 3-5.
4. Зимняя И. Ключевые компетенции – новая парадигма результата образования / И Зимняя // Высшее образование сегодня. – 2003. – №5. – С.34-42.
5. Ключові освітні компетентності [Електронний ресурс] // Освіта-UA. – 2009. – Режим доступу: <http://www.osvita-ua.net>.
6. Компетенции в образовании: опыт проектирования: сб. науч. тр. / под ред. А.В.Хуторского. – М.: "ИНЭК", 2007. – 327 с.
7. Кремень В. Якісна освіта: сучасні вимоги / В.Кремень // Педагогіка і психологія. – 2006. – №4. – С.5-17.
8. Національна доктрина розвитку освіти в Україні у XXI столітті // Вісник Київської обласної державної адміністрації. – 2002. – № 8. – С. 3-4.
9. Тараненко І. Розвиток життєвої компетентності та соціальної інтеграції і досвід від європейських країн / І. Тараненко // Кроки до компетентності та інтеграції в суспільство : Наук.-метод. збірник / Н.Софій, І.Єрмаков та ін. – К. : Контекст, 2000. – С.37-40.
10. Уйсімбаєва Н. Розвиток професійної компетентності як шлях до підготовки висококваліфікованих фахівців / Н.Уйсімбаєва // Рідна школа. – 2006. – №6.
11. Хуторской А. Технология проектирования ключевых и предметных компетенций / А. Хуторской // Интернет-журнал "Эйдос" [Электронный ресурс]. – Режим доступа:<http://www.eidos.ru/journal/2002/0423.htm>.

**СОВРЕМЕННЫЕ ПРЕДСТАВЛЕНИЯ ОБ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ
УЧИТЕЛЕЙ**

В статье рассмотрены различные подходы к определению компетентности и ее составляющих. Обращается внимание на толкование учеными и научными работниками понятия "компетентность". Освещаются взгляды на компетентность с образовательной точки зрения.

Ключевые слова: компетентность, компетенция, образовательная компетентность, профессиональная компетентность.

Halkina A.S.

MODERN APPROACH TO EDUCATIONAL COMPETENCE TEACHERS

The article examines different approaches to the definition of competence and its components. The attention focuses on the interpretation of notion "competence" by research workers and scientists. The outlook outlines on the competence from educational point of view.

Key words: competence, competency, educational competence, professional competence.

УДК 371.3:51:373.3

Гаран М.С.

**УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКО-МАТЕМАТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ
МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ**

У статті проводиться аналіз шляхів удосконалення методико-математичної підготовки майбутніх вчителів початкових класів, зокрема розкриваються питання доцільності використання інформаційних технологій в процесі опанування студентами дисципліни "Методика навчання освітньої галузі "Математика"".

Ключові слова: інформаційні технології, мультимедіа.

Інтеграція та глобалізація соціальних, економічних і культурних процесів, які відбуваються у світі, перспективи розвитку української держави на найближче десятиліття вимагають оновлення системи освіти. Це примушує змінювати та переосмислювати всі фактори, від яких залежить якість навчально-виховного процесу: структуру, зміст, методи, форми навчання й виховання, системи контролю й оцінювання, стиль відносин, управлінські рішення, взаємовідповідальність учасників процесу, напрями фахової підготовки [3].

Початкова школа знаходиться на передових засадах реформування національної освіти. Першим кроком на шляху до оновлення змісту початкової освіти й узгодження його із сучасними потребами стало затвердження нового Державного стандарту початкової загальної освіти та удосконалення Базового навчального плану початкової загальної освіти. Це, в свою чергу, спричинило зміну програм для 1–4 класів, спрямованих на реалізацію мети та завдань освітніх галузей, визначених у Державному стандарті початкової загальної освіти.

Так, зокрема, відповідно вимог сучасного етапу розвитку початкової освіти змінилися цілі і завдання курсу математики, які спрямовані на формування в молодших школярів ключових і предметної математичної компетентності. Тому базова програма побудована на нових методологічних засадах - на компетентністній основі [1].

Зміни у змісті та структурі освіти мають глибинний характер і потребують розв'язання проблем підготовки вчителя, який усвідомлює свою соціальну відповідальність, постійно дбає про своє особистісне та професійне зростання, уміє досягти нових педагогічних цілей.

Якість уроку, його ефективність, нестандартність багато в чому залежать не лише від зрілості інтелектуального рівня викладача, здатності творчо вирішувати педагогічні та методичні завдання кожного уроку, а й від його фахової підготовки [3]. Це вимагає